

Simon Espersen i RÆSON:

Tre slags kollektivister

”Der er mindst tre slags kollektivister, som søger at begrænse friheden – de religiøse kollektivister i Mellemøsten, de traditionelle kollektivister i Europa og en ganske særegen alliance af demokrater og republikanere i frihedens eget hjemland, USA. Deres forskelle til trods bruger de alle sammen statsapparatet til at håndhæve deres idéer om det gode liv.” Det skriver Simon Espersen fra tænketanken Copenhagen Institute i en stor artikel i RÆSON.

Om Mellemøstens fundamentalister: ”De oplever, hvordan andre i deres samfund lever mere frit. Eller med andre ord: De oplever, at de selv marginaliseres. Løsningen, hvis ikke man ønsker det bliver målsætningen om at de rigide regler, man selv er underkastet, kommer til at gælde for alle andre”. Men han tilføjer: ”Alligevel kommer truslen mod friheden i større grad indefra. Den største fare må tilskrives vores manglende evne og vilje til konsistent at forsvare vores oplysningssamfund, mere end den direkte kommer fra de mennesker, der angriber det”.

af Simon Espersen

De, der tager et naturvidenskabeligt afsæt i deres fortolkning af menneskets forhold til verden, opererer med konstateringen af "tabula rasa" – det latinske udtryk for "slettet tavle".¹ Dette er "[f]orestillingen om, at mennesket ved fødslen er uden personlige egenskaber".² Menneskets bevidsthed er "et ubeskrevet blad" – så længe den endnu ikke har modtaget noget indtryk udefra. Idéen er, *at mennesket ikke fødes med begreber og ideer; men med evnen til at lære*. Begreberne og ideerne kommer senere. Dette syn på mennesket er beslægtet med ideen om fri vilje, og forestillingen om, at vi handler ud fra vores ideer, og ud fra vores syn på verden. Det er i virkeligheden en ærkevestlig tilgang til verden: Verden kan forandres, hvis vi med vores fornuft bliver i stand til at forstå verden bedre, det vil sige hvis vi ændrer synet på verden, og dermed handler anderledes.

Med andre ord: Verden er, hvad den er - men det behøver den ikke blive ved med at være.

Ideer er derfor hverken naturgivne eller gudgivne. Synet på fx religion, på økonomi og på moral ændrer sig i kraft af ny viden og nye indsigter.

Sproget lærer vi derfor først, når vi har lært at identificere ting – herunder at isolere

fænomener, og give dem egenskaber som særskilte enheder.

Idéer forstår vi derfor først for alvor, når vi har lært *forudsætningerne* for at forstå dem. Dette afholder naturligvis ikke nogen som helst fra at tale om bestemte ideer, *som om de forstår dem*, selv om de alligevel ikke ved hvad de taler om, og bare gentager, hvad de har hørt. Men for at forstå noget skal man som minimum være i stand til at sondre mellem ens egen bevidsthed og verden udenfor. Og vide, at virkeligheden ikke kan forandre sig blot ved tankens kraft.

Undervejs er der mange, der giver op. De ender med at gentage det, andre siger. Men mening forudsætter meningsdannelse - *at man er i stand til at danne sig en mening* – det kræver fx, at man kan se forskel på forskellige aktører i samfundet. Man skal vide, hvad man mener, når man siger "samfundet må gøre noget!" eller "det er samfundets skyld!". At bruge abstraktioner, som man ikke kan tilbageføre til noget konkret, tyder på, at man blot har overtaget sætninger fra andre, som man nu blot gentager. Og typisk forvansker man det, der oprindeligt blev sagt - "Regeringen må gribe ind!" bliver til "samfundet må gøre noget!".

Både sproget og fornuften er jævnfør ovenstående at forstå som orienteringsredskaber, vi bruger til overlevelse³ - dette gælder dermed

¹ Det er "tabula rasa" som begrebet 'at radere' stammer fra; og det hedder endvidere at: "romerne brugte vokstavler som de skrev på med en jerngriffel, og efter brugen skrabede de skriften ud"

² Ifølge Gyldendals Etbinds Leksikon.

³ Om erkendelsesmæssige spørgsmål anbefales tre bøger, der argumenter ud fra samme aristoteliske afsæt:

Ayn Rand - *Introduction to objectivist epistemology*. Meridan. 1990.

Harry Binswanger - *The Biological Basis of Teleological Concepts*.

også for dem, der blot overtager andres sætninger, talemåder og begreber: Den talende appellerer til forskellige værdier for at opnå noget. Den tænkende bruger fornuften for at finde en løsning og/eller en vej fremad.

Uanset om sproget bruges eller misbruges, er sproget således *formålsrettet*. Der er en hensigt og et motiv (bevidst eller ubevidst) bag *alt* hvad der bliver sagt. Sprog og fornuft er redskaber – midler til at skabe eller fastholde egne værdier, eller ødelægge andres. Også idéer eksisterer og vedligeholdes, eftersom de tjener et formål - uanset om de er sande eller falske. Falske ideer vil således eksistere, så længe der er mennesker, der kan se en interesse i at vedligeholde og viderebringe dem. Men samtidig forsvinder sprog, ideer, religioner og tænkemåder, mens nye kommer til.⁴

Det er sikringen af individets frihed, der skaber velstand – og ufrihed, der skaber fattigdom. I 2006 burde det være tydeligt for alle, men det er det desværre ikke.

Verdensbillede

Hvor kommer idéerne fra? De udvikles i en bestemt kontekst – i det verdensbillede, som man i forvejen er i besiddelse af. Denne sommer er vi således blevet mindet om, at nogle mennesker stort set udelukkende har en religiøs referenceramme (fx Hizbollah og deres økonomiske støtter i Iran).

En anden gruppe har et sekulært-velfærdsstatsligt afsæt og orienterer sig ud fra statens budskaber, og ud fra statens tilbud, der handler om økonomiske og ”sociale” former for støtte. De har overtaget de ideer, der præger os fra Folkeskolen og opefter. Frihedsrettighederne, og forsvaret for den personlige frihed, er dermed

Ayn Rand Institute Press. 1990. Leonard Peikoff: *The philosophy of Ayn Rand*. Meridan. 1993.

⁴ Dermed ikke sagt, at alle ideer er rationelle – dvs., at de løser det problem, som de har til hensigt at løse. Gode ideer hjælper dig videre i livet. Dårlige ideer kan derimod i sidste instans være fatale. Hvis man ikke kender forudsætningen for at bedømme en ide - har en målestok eller en standard for at vælge mellem forskellige ideer - er man derfor fortabt: så handler man bare: man har kastet fornuften bort.

tydeligvis ikke noget, der på globalt plan accepteres i almindelighed.⁵ På trods af, at den personlige frihed er forudsætningen for, at der kan være en konkurrence mellem forskellige ideer og dermed konkurrerende verdensbilleder (en sådan konkurrence findes ikke for alvor i store dele af Mellemøsten).

Meget tyder på, at de mest forskelligartede modstandere af økonomiske og politiske frihedsrettigheder er villige til at indgå de mest bemærkelsesværdige alliancer i deres kamp mod større eller mindre dele af friheden. Når man bekæmper de borgerlige frihedsrettigheder, svækker man ikke desto mindre forudsætningerne for fornuften. Det er sikringen af individets frihed, der skaber velstand – og ufrihed, der skaber fattigdom. I 2006 burde det være tydeligt for alle, men det er det desværre ikke.

Fælles for de fleste kollektivister er, og dermed for den personlige friheds modstandere (eller skeptikere) er, når det gælder virkelighedsopfattelsen ideen om - *den socialt betingede virkelighed*, det vil sige, at der i et eller andet omfang med kollektivister er tale om *subjektivisme*.

Kollektivister tillægger det således ofte meget stor værdi, hvad andre mener. Eksempelvis vil det politisk betydningsfulde ofte blive begrundet ud fra - blandt andet henvisninger til meningsmålinger, det folkelige, det fælles, traditionen, sammenhængskraften m.v.

Det, der tabes i denne forbindelse, er imidlertid synet på virkeligheden som værende *objektiv*. Det vil sige det aristotelske syn, der handler om at virkeligheden ikke en social konstruktion; den er bare – slet og ret. Som forfatter-filosoffen Ayn Rand udtrykket det "existence exists", den fysiske verden er til - uafhængigt af bevidstheden.

Og det er netop sidstnævnte tilgang, der tilsiger, at det derfor er et urokkeligt faktum i kraft af den objektive virkelighed, at produktion går forud for forbrug (uanset hvad man måtte føle eller mene om hårdt arbejde og nødvendigheden af at tænke, hvis arbejdet med tiden skal blive mindre hårdt).

Det er også sidstnævnte tilgang, der fortæller os at naturen som udgangspunkt *ikke* er venligtsindet; og at overlevelse, og forbedring af menneskers livsbetingelser derfor forudsætter individers tænksomme handlinger; uanset hvad

⁵ Os, der forsvare dem, har et sekulært-individualistisk afsæt.

flertallet måtte mene om fornuftens nytte eller unytte.

Overfor en objektiv virkelighed kan appeller til "sammenhængskraften" - eller henvisninger til ni ud af ti, der mener det ene frem for det andet - derfor ikke gøre en forskel.

Kollektivismen bygger derfor i det store hele på ideen om en *socialt konstrueret illusion*, herunder at enighed om det ene eller andet kan siges at være en værdi i sig selv, det vil sige: give brød på bordet. Man kan ganske vist sige meget om demokratiet og fællesskabet, men spises kan det ikke.

Kollektivismen bygger derfor i det store hele på ideen om en *socialt konstrueret illusion*, herunder at enighed om det ene eller andet kan siges at være en værdi i sig selv, det vil sige: give brød på bordet.

Mellemøsten: religiøs kollektivismen

Det kan som bekendt være frivilligt eller ufrivilligt, at man lader sig underkaste en masse arbitrære regler, strenge dogmer, samt kodekser, som det udefra er blevet forlangt, at man skal acceptere, og ikke stille spørgsmålstegn ved. Men har man først indarbejdet denne autoritære opdragelse og indstilling vil man i sig selv i et blot delvist frit⁶ samfund være konfronteret med følgende problemstilling: *At andre i samfundet er mere frie!* De ikke-ortodokse, ikke-fundamentalistiske og eventuelt ateistiske naboer er ikke underlagt de samme regler, som man selv har underkastet sig. Som følge af en anden opvækst og opdragelse er de i stand til at tage stilling uden at skulle konsultere bestemte værker, for at vide hvad der er passende at mene.

Og jævnfør indledningen, så er indstillingen i et frit eller delvist frit samfund, at en *mening forudsætter meningsdannelse* - det vil sige, meningsdannelse er alt andet, end at man konsulterer en tjekliste i et bestemt værk – hvad

⁶ Danmark regnes af undertegnede som *delvist økonomisk frit* som følge af det høje skattetryk, men med en meget høj grad af politisk frihed, som den økonomiske ufrihed ikke desto mindre svækker. En privatisering af Danmarks Radio ville være et skridt i den rigtige retning.

enten det er en bibel eller en koran. Også i et frit samfund kan en mening anses for upassende – men man har ret til at have den. Men hvad der ikke *anses* for at være en mening, er den aktivitet, hvor man blot gentager/citerer passager *uden at man er i stand til at argumentere*. Det har man også ret til at gøre – det tæller bare ikke som at "have en mening", men er blot gentagelse.

Det virker (med berettigelse) derfor skræmmende på mennesker i den vestlige del af verden, når ikke mindst analfabeter i Mellemøsten holder en bog frem, og råber at "svaret" på alverdens spørgsmål findes i et værk, den pågældende ikke selv er i stand til at læse; ikke mindst fordi det, vedkommende er i færd med, er et forsøg på at præge andre til at have en ganske bestemt "mening". Det er ikke mindst foruroligende, når råbene ledsages af trusler om død og ulykke.

Hvis afsættet for den enkelte er alle disse regler, der er kommet til én i en slags "pakke", ja så vil man i et frit eller delvist frit samfund opleve, hvordan andre langt mere frit end én selv benytter sig af den frihed, der er til rådighed. Med andre ord: Man vil opleve, at man marginaliseres. Og det, man realistisk set har brug for, hvis man ikke ønsker at forblive marginaliseret og samtidig ønsker at forsvare sine egne regler, er, at de rigide regler, som man selv er underkastet, kommer til at gælde for alle andre. Det vil sige, hvis man pinedød skal bede fem gange om dagen, og dette hæmmer jobmulighederne, kan man således *relativt* forbedre sin egen situation, hvis bøn bliver gjort obligatorisk i resten af samfundet⁷.

En række lande i Mellemøsten er på denne måde indrettet til at varetage de mest fundamentalistiske individers behov på bekostning af de mennesker, der fortrækker en høj grad af personlig valgfrihed. Fundamentalisterne har på denne måde "løst" deres problem. Men de har samtidig via politiseringen af religion skabt problemer for alle andre. Det samme fænomen kunne iagttages i Europa under middelalderen, eller i Sydeuropa og Latinamerika – samfund, hvor katolicisme på mikroniveau dominerede politikken på makroniveau langt mere end det er tilfældet i dag.

Problemstillingen handler ikke kun om religion, men om dogmer og traditioner, man ikke vil slippe, men som man realistisk godt kan se

⁷ Det er derfor glædeligt at eksempelvis journalisterne Pittelkow og Jespersen tager fat på netop denne problemstilling, der således ikke handler om terrorisme, men om den langt større trussel mod det frie samfund, der består i den gradvise islamisering af civilsamfundet.

bidrager til marginalisering – med mindre altså man udbreder dem til sine omgivelser; hvilket netop kan gøres via staten.

Men marginaliseringen er immervæk stadig en realitet, faktisk mere end nogensinde – den flytter blot op til nationalt niveau. *For konsekvensen af den politiske fundamentalisme er blot, at de individer, der har promoveret diktaturet, har udbredt deres egen dogmatisk baserede tænke, tros- og handle-ufrihed til det øvrige samfund, med de økonomiske og sociale konsekvenser, der følger.* Resultatet er det rige og frie vesten, og det ufrie og fattige Mellemøsten som vi kender det i dag.

Den fundamentalisme, man kan iagttage i Mellemøsten, er på samme tid derfor også at beskrive som en religiøs form for kollektivism. Den er det modsatte af den individualisme, der handler om at lade den enkelte følge sit eget hoved, begå sine egne fejl, og om respektere den enkeltes ret til at nyde frugterne af hans eller hendes egne frie tanker⁸.

Tværtimod anses netop ytringsfriheden for at være den helt store trussel mod det dominerende verdensbillede – jf. Muhammed-tegningerne. Blandt andet takket de modstridende fortolkninger af meningen med tegningerne i Vest, lykkedes det imidlertid - i det store hele - Mellemøstens ledere at forhindre ”deres” befolkninger i at se en sammenhæng mellem billedforbud og ytringsfrihed på den ene side – og så civilisation og velstand på den anden. Hvis det var sket, ville det have været en reel trussel mod de eksisterende regimer i eksempelvis Iran. Jyllands-Postens tegninger var dog også udelukkende henvendt til et nationalt publikum. Men hvis man overfor den mellemøstlige befolkning via eksempelvis Al-Jazeera havde insisteret på vigtigheden af at forsvare ytringsfriheden – og på at tegningerne måtte ses i denne sammenhæng, dvs. i en vestlig kontekst - så kunne der muligvis være kommet noget positivt ud af ”tegningekrisen” på det internationale niveau.

Kollektivisternes alliance

De religiøse fundamentalister er kollektivister i det omfang, de ønsker at påtvinge andre deres

⁸ Jævnfør en aktuell bogudgivelse fra Copenhagen Institute, der præsenterer læseren for kollektivismen i den mest rendyrkede form: <http://www.coin.dk/default.asp?aid=906>

levevis. De har således en dagsorden tilfælles med de sekulære kollektivister på venstrefløjen - trods det forhold at de to grupper, hvis de vandt over individualisterne – efterfølgende måtte kæmpe indbyrdes.

Begge grupper ønsker at indføre bestemte ideer ovenfra og nedefter. Det evige problem er, at det ikke er de samme ideer – og at kollektivister således aldrig bliver enige, hverken individer eller grupper i mellem – jævnfør også den paranoia, der ofte kendetegner kollektivistiske regimer. Et verdensbillede er ikke mere ”fornuftigt” end et andet – og man kan derfor ikke af fornuftens vej afskaffe friheden til at tænke og handle frit. Kollektivism kan derfor heller ikke forsvares med fornuften, men kun med et følelsesnes: ”Jeg vil bare bestemme over andre”.

Kollektivism kan derfor heller ikke forsvares med fornuften, men kun med et følelsesnes: ”Jeg vil bare bestemme over andre”.

Verdenssituationen skal ikke desto mindre ifølge kollektivisterne, ordnes via statsapparatet; og dermed ikke ved hjælp af frie udvekslinger, samhandel og utvungen samtale, men i stedet politisk – via flertalsafgørelser eller røde, grønne eller religiøst farvede revolutioner. For alle kollektivister er det langsigtede mål nationaliseringer – man skal tvinge alle til at mene det samme (eller i hvert fald: *give det indtryk*).⁹

⁹ Når diktatoraspiranter først har indført ufrihed i samfund forbliver de naturligvis med at være ulykkelige, eftersom de således har valgt *ikke* at konfrontere deres selvundertrykkelse, og i stedet fører krig mod deres omverden; og den virkelighed, der uanset deres destruktive handlinger tilsiger, at handlefrihed - herunder ytringsfrihed - øger evnen til at klare sig i verden. Dette er formodentlig også en viden, der gemmer sig i frihedsmodstandernes underbevidsthed, og som vel også kan siges at være forklaringen på, at det er de færreste der konsistent bidrager til at erodere friheden; og at det kun er få der i realiteten ønsker sig den ”færdige” fuldtone og gennemført totalitære samfundstilstand. - At SF'ere, Enhedslistemodstandere, og socialdemokrater for nylig kunne ses under Hizbollahs faner ved en aktuell demonstration <http://www.skattetryk.dk/2006/08/07/holger-k-sf-mogens-lykkeitof-s-frank-aen-enh-og-hizbollah>, og at de forskellige kollektivistiske grupperinger samtidig ikke bryder sig synderligt om hinanden, er således ”meningsfuldt” forstået på den måde at kollektivistiske relationer bygger på en blanding frihedsbekæmpelse, og så kollektivisternes selvhad til egen undertrykkelse, og deraf følgende personlige ufrihed.

Når meningsdannelse forbydes, forsvinder rigtige meninger også.

Den gode nyhed: at der selv i Iran findes en sekulær opposition. Ufrihed og kollektivism er dermed ikke ”nogens kultur”, forstået som nogens ”skæbne”. Hvis det står værre til med friheden i Iran end måske nogen sinde, betyder det naturligvis også, at tingene kun kan forandre sig til bedre.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at *frihedens fjender er blevet mere primitive - og at de mere end nogensinde før har behov for at danne sære alliancer – jf. fx den gensidige venskabelighed mellem Venezuelas Chavez og Irans Ahmedinedjad.*

Alligevel kommer truslen mod friheden måske i større grad *indefra*. Navnlig de senere årtier er frihedsrettighedernes kerneprincipper blevet udvandet til fordel for ideer om gruppers rettigheder samt indførslen af stadigt flere ”behovsrettigheder”, der har bidraget til en stigende form for korrupsion. Den største fare på det lange sigt må tilskrives vores manglende evne og vilje til at forsvare vores oplysningssamfund på en konsistent måde snarere end at truslen kommer fra de mennesker, der angriber det.

Navnlig de senere årtier er frihedsrettighedernes kerneprincipper blevet udvandet til fordel for ideer om gruppers rettigheder samt indførslen af stadigt flere ”behovsrettigheder”, der har bidraget til en stigende form for korrupsion.

USA: friheden som problem

For meget tyder på, at den samme problemstilling, om dogmer, privilegier og frygten for at ens egne værdier bliver marginaliseret, som gør sig gældende i Mellemøsten, også spiller en rolle i *frihedens eget land – USA.*

Historisk har både USA og Australien haft en individualistisk frihedstradition – der fx forventer, at borgerne konsekvent handler i sin egen oplyste egeninteresse; forsvare den personlige frihed; og forudsætter, at man ikke

initierer magtanvendelse mod andre, fordi man ikke ønsker, at andre mennesker skal initierer magtanvendelse mod én selv.

Men traditionen er truet – hvad man kan læse ud af et stigende skattetryk og forvoksede offentlige sektorer. Via kulturelle og (for USA’s vedkommende primært) uddannelsesmæssige nationaliseringer er det lykkedes kollektivist i forskellige afskygninger at skabe fjendtlighed overfor den respekt for det enkelte menneske, som ikke mindst disse to nationer bygger på. Skridt for skridt erstattes privatsfæren af offentlige institutioner og øget konfiskation.

Edward Hudgins beskriver udviklingen i essayet *Behov for en ny individualisme*. Om de konservative republikanere fortæller han: "I de røde stater er vælgerne bekymrede for, at friheden kommer under pres i takt med at samfundet mister det moralske kompas, der traditionelt set har eksisteret i kraft af religion og langvarige skikke; - og at samfundet dermed ledes i retning af moralsk relativisme. [...] Disse vælgere støtter ofte politikker, der handler om censur eller om en statslig regulering af moralen, ud fra den noget underligt lydende præmis: at friheden må begrænses for at den kan bevares".¹⁰

Og fra den anden side af det politiske spektrum gøres der mindst lige så effektive forsøg på at begrænse friheden: "Vælgere i de blå stater frygter, at mange af de traditionelle former for moral og religiøse dogmer således vil føre til intolerance og undertrykkelse. De ser sociale patologier opstå som følge af materielle afsavn og uligheder. Et individs økonomiske status bestemmer, efter deres mening, den pågældendes moral og adfærd. De der deler dette synspunkt, er som oftest fortalere for statsligt påtvungne økonomiske reguleringer, velfærdsprogrammer, og overførselsindkomster."¹¹

Specifikke dogmer - eksempelvis om bestemte kulturelle og religiøse værdier - anses således for truede *af for meget frihed*. Derfor er der en tendens til at den politiske og økonomiske frihed eroderes internt i såvel USA som i

¹⁰ "De giver endvidere denne relativisme skylden for sociale patologier, som kriminalitet, ungdomsvold, familiers opløsning, og spredningen af seksuelt overførte sygdomme; hvilket atter fører til en stigning i flere statslige støtteprogrammer - ledsaget af stigende skatter." <http://www.coin.dk/default.asp?aid=728>.

¹¹ Han fortsætter: "Dette skønt denne tilgang historisk set har spillet fallit, og rent faktisk har bidraget til de selv samme patologier, ved at belønne moralsk uansvarlighed. Derudover indebærer tilgangen, at friheden begrænses for netop de entreprenører, der skaber velstanden i første omgang. Tilgangen fører samtidig til konfiskation - og ikke beskyttelse - af borgernes ejendom". <http://www.coin.dk/default.asp?aid=728>

Australien, alt imens man søger at kæmpe for den udadtil.

Bush mangler respekt for individet

Meget tyder på, at George Bush sætter andre værdier højere end respekten for individet – fx den måde, han bruger statsapparatet til at presse sine egne kristne værdier ned over befolkningen via uddannelsessystemet, og i et eller andet omfang også via retssystemet. Disse ”værdier” kan handle om synet på abort, på bøn i skolen eller hvad, der historielærerne skal undervise i. Men uanset hvad er der tale om en et skridt væk fra det amerikanske ideal om en begrænset statsmagt.¹²

Og hvad den amerikanske ledelse er i færd med at skabe i Irak, ligner samtidig ikke et samfund, der bygger på de principper, der historisk set har været styrende for det amerikanske samfund siden 1776. Alene mængden af ministerier i det nye Irak burde i sig selv få de fleste frihedsorienterede mennesker til at miste interesse for projektet.

Tilsyneladende er ideen om det frie samfund blevet erstattet af ideen om velfærdsstaten/nationalstaten, hvor forskellige lande vælger deres egne nationale *mix* af frihedsrettigheder/individrettigheder på den ene side, og på den anden: grupperettigheder, der eroderer den individuelle frihed. I USA er der eksempelvis i højere grad end i Danmark en ubehagelig tendens til at forsvare kønskvoter eller kvoter baseret på etnicitet.¹³

Fællestrækket, der omfatter disse udviklinger, er at staten bruges som et redskab for forskellige grupper til at opnå, at særlige dogmer får status som alment gyldige indenfor et givet territorium. Staten bliver et magtinstrument – der svækker borgernes frihed, men styrker de grupper, der opnår særrettigheder. Grupper, der deler målsætningen om at undgå, at deres egne værdier marginaliseres - og i stedet sikre at de udbredes.¹⁴

¹² Bush er dog et mindre onde end Kerry, der ville have været langt mere ”rundhåndet” med at uddele privilegier og misbruge statsapparatet.

¹³ Venstrefløjseracismen findes imidlertid også herhjemme: <http://www.coin.dk/default.asp?aid=827>

¹⁴ – Dette med at udbrede frihedsfjendske dogmer til resten er verden, er således gjort på mest aggressive vis fra iransk side siden 1979, vel at mærke stort set uden at beslutningstagere i Vesten har taget problemstillingen alvorligt.

I takt med væksten i skatter og offentlige institutioner bliver man samtidig nødt til at finde begrundelser, der kan forklare tendensen overfor befolkningen.

Europa: Den klassiske – sekulære - kollektivism

Siden 1970'erne har vi set udbredelsen af privilegier til bestemte samfundsgrupper – ikke mindst indenfor uddannelsesområdet. Denne udvikling har haft en selvforstærkende effekt: den offentlige finansiering af disse grupper svækker dem, der kæmper for private løsninger. Dette forklarer en stor del af bevægelsen fra det frie civilsamfund hen imod en mere interventionistisk velfærdsstat. Der opstår en ”spill-over”-effekt. Jo flere opgaver embedsmændene tildeles, desto flere opgaver ønsker man sig.¹⁵ For som bekendt er det offentlige ikke drevet via profit – ledere styrkes ikke via bundlinien, men primært via andre parametre såsom *medieomtale, politikeres gunst, mængden af ansatte under sig – samt antallet af ressortområder*. På samme måde som højere skatter fører til højere skatter, fører flere offentlige ”opgaver” til flere offentlige ”opgaver”. I takt med væksten i skatter og offentlige institutioner bliver man samtidig nødt til at finde begrundelser, der kan forklare tendensen overfor befolkningen.¹⁶

Hvor man i Mellemosten har afviklet den politiske frihed og tildelt religiøse grupper særlige privilegier for at forsvare bestemte dogmer, har vi i Danmark på sin vis gjort det omvendt: Vi har skridt for skridt indført en række privilegier - og i takt hermed reduceret navnlig den økonomiske frihed. Herefter er privilegierne (gratis uddannelse, sundhed etc. – med den beskyttelse det giver af de respektive faggrupper) blevet ophævet til at have *dogmatisk* værdi: På kun få årtier er nye typer af offentlige opgaver nærmest blevet gjort til en del af kulturarven og noget, der hævdes at være del af det ”særligt danske”.

Modstanderne af disse kollektiviseringstendenser, der tager deres afsæt i det, der tidligere ville have været at betegne som

¹⁵ Sådan som man også ser det i EU-systemet - hvad enten det gælder landbrug, regionalstøtte, ulandsbistand, uddannelse.

¹⁶ Her er findes også en del af forklaringen på væksten i antallet af kandidater med samfundsfaglig baggrund ikke mindst siden slutningen af 60'erne!

mainstream-synspunkter,¹⁷ får i dagens Danmark prædikater såsom ”radikale liberalister”, ”neoliberalister” eller ”superliberalister”.

Tonen er uforsonlig - fordi kravet om øget økonomisk frihed (dvs.: lavere skat) opfattes som en trussel mod de grupper, der i takt med velfærdsstatens opbygning har modtaget talrige hævdvundne privilegier.

Tonen er uforsonlig - fordi kravet om øget økonomisk frihed (dvs.: lavere skat) opfattes som en trussel mod de grupper, der i takt med velfærdsstatens opbygning har modtaget talrige hævdvundne privilegier.

Trods modstanden fra velfærdsnyderne kan der i Danmark, i resten af Norden og mange andre steder alligevel konstateres en stigende modstand mod ”velfærdsmodellen” og den statsdyrkelse; der netop fik luft under vingerne i takt med den indoktrinering, der begyndte i 1970’erne. Det ses i f.eks. tilbøjeligheden til sort arbejde eller ved den nye borgerlige modstand mod EU, hvor man er ved at nå til en erkendelse af, at et indre marked ikke behøver at ledsages af en ny europæisk elite, der blandt meget andet blander sig hvad der skal regnes for god og dårlig sprogbrug; og som på en række områder har et åbenlyst problematisk forhold til markedøkonomien.

Jævnfør Chresten Andersons samt Torben Marks Petersens indlæg i RÆSON om Venstres nuværende ledelse¹⁸, er det imidlertid kun i ganske begrænset omfang, at borgerlige politikere har valgt at kapitalisere på modstanden mod øget politisering og indblanding fra det offentliges side. I 2001 gik VK ganske vist til valg på ”mindre system”, men efter magtovertagelsen lod man alligevel systemskruen, der tydeligvis er solidt monteret under statsroret, fortsætte på noget nær fuld kraft fremad.

Meget tyder derfor på, at der er behov for et generationsskifte, når det gælder partipolitik – faktisk mere i den borgerlige lejr, end i den socialdemokratiske; hvor man øjensynligt stadigvæk tror, det er tilstrækkeligt at genopfinde sig selv, uden nærmere at analysere hvad der måtte være af socialdemokratiske principper (er der nogle?), og værdier.

Skyldes modstanden mod øget kollektivism i Danmark at vi er blevet klogere? - Det er alt for tidligt at sige. Men noget tyder på, at nye generationer blot ikke ønsker at betale regningen for de tidligere generationers mange udskjelser og forskellige former for ansvarsforflygtigelse.¹⁹ Og det er formentlig ikke kun tale om kortsigtet egeninteresse: De nye generationer virker således lidt mindre tilbøjelige til at ville ofre fremtidige generationer via egen ansvarsløshed, end det var tilfældet kun få årtier tilbage. Alt i alt er der derfor grund til at antage at vi i fremtiden vil være lidt mere tilbøjelige til at forsvare troen på, at vi skal forsvare den enkeltes *frihed til at bruge sin egen fornuft*.

Fordsætningen for et mere grundlæggende opgør med kollektivismen i dens mange former, er ikke desto mindre, at vi indser, at de på overfladen meget forskelligartede kollektivistiske manifestationer, der aktuelt kan iagttages, har et fælles ophav, hvilket her er betegnet som den *socialt betingede virkelighedsopfattelse*.

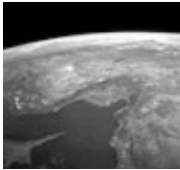
Et opgør med dette syn på virkeligheden starter jævnfør indledningen således med – *erkendelseslæren - jævnfør diskussionen om tabula rasa og den objektive virkelighed*²⁰. Dette er efter bedste overbevisning, det eneste udgangspunkt, der vil kunne sikre et undskyld udtrykket – fundamentalt - opgør med alverdens falske (og konfliktende) sociale konstruktioner, og som med et fuldtone forsvaret for fornuften vil kunne sikre og styrke den politiske og økonomiske frihed, som vi har nydt godt af navnlig de seneste to hundrede år.

¹⁷ Dvs. holdninger baseret på de frihedsrettigheder, som blev forsvaret af John Locke og Adam Smith, og som er grundstenen for den amerikanske forfatning.

¹⁸ ”Det store svigt” af Torben Mark Petersen: <http://www.raeson.dk/tmp011105.htm>. ”Foghs farvel til liberalismen” af Chresten Anderson: <http://www.raeson.dk/ca070205.htm>

¹⁹ Eksempelvis i form af de pensionssystemer, der har reduceret det meningsfulde i selv at spare op til egen alderdom.

²⁰ Om erkendelsesmæssige spørgsmål anbefales tre bøger, der argumenter ud fra samme aristoteliske afsæt: Ayn Rand - *Introduction to objectivist epistemology*. Meridan. 1990. Harry Binswanger - *The Biological Basis of Teleological Concepts*. Ayn Rand Institute Press. 1990. Leonard Peikoff: *The philosophy of Ayn Rand*. Meridan. 1993.

Simon Espersen er cand. scient. pol. fra Aarhus Universitet (1991-1997) og konsulent ved Copenhagen Institute (tidl. MarkedsCentret). Han har tidligere været beskæftiget indenfor analysebranchen samt med public relations & public affairs. I perioden i 1998-2002 var han aktivt medlem af det Radikale Venstre. Som studerende beskæftigede han sig blandt andet med internationale relationer herunder det europæiske samarbejde - samt i forbindelse med et ophold i London med latinamerikanske forhold. Det afsluttende speciale handlede om regionale samarbejdsformer såsom EU, NAFTA, ASEAN samt den latinamerikanske toldunion Mercosur.

OM COPENHAGEN INSTITUTE (TIDL. MARKEDS-ENTRET): Copenhagen Institute er en uafhængig og ikke-partipolitisk tænketank, der skal fungere som en inspirationskilde til nye tanker inden for økonomi og analyser af markedet. Udgangspunktet er respekten for det enkelte individ og muligheden for at løse samfundsmæssige udfordringer på markedsvilkår. Centret blev stiftet 1. august 2003 og er det første af sin art i Danmark. Det modtager ikke offentlig støtte, men drives udelukkende af donationer fra virksomheder, fonde og privatpersoner. Website: www.coin.dk